

Kurzus kódja(i): FLMD16-312.51, FLMD16-212.52

Kurzus címe: Fiatalságkonstrukciók a Kádár-rendszer filmjeiben

Tanár neve: Milojev-Ferkó Zsanett

Kurzus időpontja, helye: Kedd 12:30-14:00, -135-ös terem

Kurzus típusa: Szeminárium

Kurzus leírása: A kurzuson a magyar filmtörténetben megjelent nevelődési narratívát tárgyaljuk a Kádár-rendszer szerzői filmjeiben, ezen belül is az ötvenes és hatvanas évek fiataljait reprezentáló alkotásokat elemezzük közösen. A félév során többek között arra keressük a választ, hogy milyen fiatalságképet konstruáltak meg az egyes szerzők a kádári konszolidáció során, miben tér el a Rákosi-éra és a Kádár-korszak világának ábrázolása és milyen változások detektálhatók az ábrázolási konvenciókban a szocialista rendszer „felpuhulásának” következtében. Emellett a felnövekedéstörténetek tematikai és formai megoldásait is megvizsgáljuk, különös tekintettel a nevelődési markerek meglétére, a jellemző konfliktustípusok vagy az alapvető formai megoldások azonosítására törekszünk.

Az órák tervezett menetrendje:

0. óra, szeptember 10.: Óramegbeszélés.

1. óra, szeptember 17.: Történeti jellegű bevezetés (a Rákosi-diktatúra és a Kádár-korszak társadalmi és politikai kontextusa, filmtörténeti háttér)

2. óra, szeptember 24.: Elméleti jellegű bevezetés (műfaji meghatározások, generációs megközelítések)

Kötelező film: Jancsó Miklós: *Oldás és kötés* (1963)

3. óra, október 1.: Az ötvenes évek fiataljai az 1964–1970 között készült játékfilmekben I.

Kötelező filmek: Gaál István: *Zöldár* (1965), Sára Sándor: *Feldobott kő* (1968)

4. óra, október 8.: Az ötvenes és hatvanas évek fiataljai az 1964–1970 között készült játékfilmekben II.

Kötelező filmek: Szabó István: *Apa – egy hit naplója* (1966), Szabó István: *Szerelmesfilm* (1970)

5. óra, október 15.: Az ötvenes évek fiataljai az 1978–1983 között készült játékfilmekben

Kötelező filmek: Sándor Pál: *Szerencsés Dániel* (1982), Gábor Pál: *Angi Vera* (1978)

6. óra, október 22.: Az ötvenes évek fiataljai az 1978–1983, valamint a 1987–1988 között készült játékfilmekben

Kötelező filmek: Mészáros Márta: *Napló gyermekeimnek* (1982), *Napló szerelmeimnek I-II.* (1987)

7. óra, november 12.: A hatvanas évek fiataljai a magyar újhullám (1963–1969) ideje alatt készült játékfilmekben I.

Kötelező filmek: Szabó István: *Álmodozások kora* (1963), Gaál István: *Sodrásban* (1964)

8. óra, november 19.: A hatvanas évek fiataljai a magyar újhullám (1963–1969) ideje alatt készült játékfilmekben II.

Kötelező filmek: Bacsó Péter: *Fejlövés* (1968), Herskó János: *Szevasz,*

Vera! (1967)

9. óra, november 26.: A hatvanas évek fiataljai a magyar újhullám (1963–1969) ideje alatt és közvetlenül utána készült játékfilmekben

Kötelező filmek: Banovich Tamás: *Ezek a fiatalok* (1967), Mészáros Márta: *Szép leányok, ne sírjatok!* (1970)

10. óra, december 3.: A hatvanas évek fiataljai a nyolcvanas években készült filmekben

Kötelező filmek: Gothár Péter: *Megáll az idő* (1981), Kovácsi János: *Cha-cha-cha* (1981)

11. óra, december 10.: Zárthelyi dolgozat

Kurzus teljesítésének követelményei: Minden órán rövid filmismereti teszt lesz a megnevezendő filmekből! Minden hallgatónak kötelező megtartania egy prezentációt, melyet azután közös filmelemzés követ! A kurzus zárthelyi dolgozattal zárul. Maximum három hiányzás megengedett.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek tudás: tájékozódás a műfajok értelmezésében és a magyar filmtörténetben
képesség: a kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése
attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása

Kötelező / ajánlott filmek: Lsd. a leírásban

Kötelező / ajánlott irodalom: **Általánosan a magyar filmtörténetre vonatkozó szövegek:**
Balogh Gyöngyi – Gyürey Vera – Honffy Pál: *A magyar játékfilm története a kezdetektől 1990-ig*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 2004. pp. 92-273.
Gelencsér Gábor: Oldások és kötések. Alkotói poétikák a hatvanas évek magyar filmművészetében. In: Gelencsér Gábor (ed.): *Az eredendő máshol. Magyar filmes szövegek*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2014. pp. 32–45.
Gelencsér Gábor: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmművészetében*. Budapest: Osiris, 2002.
Gelencsér Gábor: Hagyomány, emlékezés, válság. Modernizmus és irodalom a hatvanas évek magyar filmművészetében.
<https://uj.apertura.hu/2013/tel/gelencser-hagyomany-emlekezes-valsag-modernizmus-es-irodalom-a-hatvanas-evек-magyar-filmmuveszeteben/>
Hirsch Tibor: *Generációképek a magyar filmben a hatvanas évektől a rendszerváltásig*. Kézirat.
Hirsch Tibor: *Ifjúságkép a 60-as évek magyar filmjeiben - 1. rész. Apák a fiúkról*.
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=13825
Hirsch Tibor: *Ifjúságkép a 60-as évek magyar filmjeiben - 2. rész. Apák a fiúkról*.
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=13882
Hirsch Tibor: *Kádár-kori fiatalok. Kontroll alatt*.
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=11535
Kovács András Bálint: A történelmi horror. Az erőszak ábrázolása a nyolcvanas évek magyar filmjeiben. In: Kovács A. B.: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus, 2002. pp. 283-298.
Kovács András Bálint: „Öntudatlan rétegek». Ábrázolási konvenciók átalakulása a hetvenes évek magyar filmjeiben”. In: Kovács A. B.: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus, 2002. 183–239.
Kovács András Bálint: Nyolcvanas évek: a romlás virágai. In: Kovács A. B.: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus, 2002. pp. 240-282.
Milojev Zsanett: Ifjúkori modern önarcképek - a Bildung narratíva megjelenése a

magyar újhullám filmjeiben. In: Kajos Luca Fanni et al. (eds.): *X. Jubileumi Interdiszciplináris Doktori Konferencia 2021. Tanulmánykötet*. Pécs: Pécsi Doktorandusz Önkormányzat, 2021. pp. 576–589.

Milojev-Ferkó Zsanett: A képekben megszülető gondolat mint változástörténet. Közelítések Gaál István Sodrásban című filmjéhez. *Filmszem* (2023) no. 3. pp. 34-49.

Milojev-Ferkó Zsanett: A Feldobott kő mint a Bildung narratíva modernista megvalósulása. In: Molnár Dániel – Molnár Dóra – Dr. Nagy Adrián Szilárd (eds.): *XXV. Tavaszi Szél Konferencia 2022. Tanulmánykötet. II.* Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2022. pp. 440-446.

Murai András: *Film és kollektív emlékezet*. Szombathely: Savaria University Press, 2008.

Perneczky Géza: A szépség mítosza, a harmónia széttörése, a köznapok költészete. Magyar filmképek stílusváltozatai. In: Bíró Yvette (ed.): *Filmkultúra 1965–1973. Válogatás*. Budapest: Századvég Kiadó, 1991. pp. 236–244.

Petschnig Mária – Kéri László: Mire van idő? A 80-as évek filmjeinek társadalomképe. *Filmkultúra*, 86/9. 59–69.

https://www.filmarchiv.hu/pdf/viewer.html?id=714&name=Filmkultura_1986_9.pdf

Varga Balázs: Párbeszédnek kora. A hatvanas évek magyar filmje. In: Rainer M. János (ed.): *A „hatvanas évek” Magyarországon*. Budapest: 56-os Intézet, 2004. pp. 427–446.

Varga Balázs: Tűréshatár. Filmtörténet és cenzúrapolitika a hatvanas években. In: Kisantal Tamás, Menyhért Anna (eds.): *Művészet és hatalom. A Kádár-korszak művészete*. Budapest: József Attila Kör-L'Harmattan, 2005. pp. 116–138.

Vincze Teréz: Szóts István és a hatvanas évek magyar filmművészete. <https://www.metropolis.org.hu/sz-337-ts-istvan-es-a-hatvanas-evek-magyar-filmm-369-veszete-1>

Zsugán István: *Szubjektív magyar filmtörténet (1964–1994)*. Budapest: Osiris-Századvég, 1994.

Az egyes filmek értelmezéséhez javasolt szakirodalom:

Fazekas Eszter – Pintér Judit: Miénk a világ? *Filmkultúra* (1988) no. 6. pp. 39–51.

Gelencsér Gábor: A gerely röptének íve. Gaál István és a magyar filmkultúra. In: Gelencsér Gábor: *Az eredendő máshol*. Budapest: Gondolat, 2014. pp. 46-55.

Milojev Zsanett: Álmodozások tere. https://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=14417

Gelencsér Gábor: *Káoszkerítő. Gothár Péter filmjei*. Budapest: Novella, 2016.

Parvulescu, Constantin: The Family of Victims: Stalinism Revisited in the 1980s. In: Uo: *Orphans of the East. Postwar Eastern European Cinema and the Revolutionary Subject*. Indiana University Press: 2015. pp. 118-138.

Székfi András: Az álmodozástól a meséig. *Mozgó Világ* (1977) no. 2. pp.78-86.

Varga Balázs: Elágazások. Életpályák és társadalomkép Gaál István hatvanas évekbeli filmjeiben. *Metropolis* (2005) No. 3. pp. 36-48.

Vincze Teréz: Szemközt a világmindenséggel. Tájébrázolás Gaál István filmjeiben. *Metropolis* (2005) No. 3. pp. 50-63.

Vincze Teréz: Testek túgoló keretben. térkonceptiók a magyar modernista filmben.

http://real.mtak.hu/64597/1/VinczeT_Testek%20tagulo%20keretben_Zoom4.pdf

A téma megértéséhez fontos egyéb szövegek:

Bahtyin, Mihail Mihajlovics: A nevelődési regény és jelentősége a realizmus történetében. In: Bahtyin, Mihail Mihajlovics (ed.): *A beszéd és a valóság. Filozófiai és beszédelméleti írások*. Budapest: Gondolat, 1976. pp. 419-479.

Driscoll, Catherine: *Teen film: a critical introduction. (Film genres)*. Berg Publishers, 2011. pp.1-9, pp. 65-101.

György Péter: *A hatalom képzelete. Állami kultúra és művészet 1957-1980 között*. Budapest: Magvető, 2014.

György Péter: *Kádár köpönyege*. Budapest: Magvető, 2005. pp.13-81.

Rainer M. János (ed.): *A „hatvanas évek” Magyarországon*. Budapest: 56-os Intézet, 2004.

Horváth Sándor: *Kádár gyermekei. Ifjúsági lázadás a hatvanas években*. Budapest: Nyitott Könyvműhely, 2009. pp.10-18.

Imre Anikó: The Age of Transition: Angels and Blockers in Recent Eastern and Central European Films. In: Timothy Shary-Alexandra Seibel: *Youth culture in global cinema*. University of Texas Press, 2007. pp. 71-87.

Lewis, Jon: *The Road to Romance and Ruin: Teen Films and Youth Culture*. New York-London: Routledge, 2015.

Moretti, Franco: *The way of the world. The Bildungsroman in European Culture*. London: Verso, 1987.

Róbert Péter-Valuch Tibor: Generációk a történelemben és a társadalomban. *Politikatudományi Szemle* 22 (2013) no. 4. pp. 116-139.

Szalóky Melinda: Somewhere in Europe. Exile and orphanage in Post world war Hungarian cinema. In: Anikó Imre: *East European Cinemas*. New York: Routledge, 2005.
